

Mijo Škvorc

KRŠĆANSKA
EGZISTENCIJA
NA ISPITU

*Korizmene
konferencije*

Priredili
Marijan Steiner
Ivan Šestak

Zagreb, 2020.

Uvodna riječ

Što su korizmene konferencije? To su filozofsko–teološki govori koje su isusovci redovito držali u Bazilici Srca Isusova u Palmotićevoj ulici u Zagrebu kroz tri uzastopne večeri izvan bogoslužja od petka do nedjelje Cvjetnice. Taj zaseban način apostolskoga djelovanja razvio se je nakon Drugoga svjetskoga rata i potrajao je sve do 70-ih godina 20. stoljeća. Njihov začetak bio je u predratnoj pobožnoj udruzi katoličkih intelektualaca sa završenim sveučilišnim studijem. Radilo se o Marijinoj kongregaciji pod nazivom *Academica Maior*. Njezin je duhovnik bio p. Karlo Grimm, koji je od 1941. do 1945. u vrijeme korizme kroz tri dana organizirao duhovnu obnovu za članove kongregacije u kućnoj kapeli pokraj Bazilike u Palmotićevoj ulici. Nagovorom od jednoga sata pripremao je slušatelje za uskrsnu ispovijed.

Dolaskom komunista na vlast te su konferencije u privatnoj isusovačkoj kapeli bile obustavljene, jer se je komunistička tajna policija OZNA (Odjeljenje za zaštitu naroda) prestrašila da je riječ o nekoj »klerofašističkoj« organizaciji! Trebalo je izići u

javnost i duhovne obnove održavati u Bazilici. Taj apostolat preuzeo je tada p. Ivan Kozelj, a uspjeh je bio izvanredan. Konferencije su se slušale s velikim zanimanjem i pozornošću. Govornik je govorio s propovjedaonice, a crkva je bila dupkom puna. Valja imati na umu da je nakon Drugoga svjetskoga rata to bila jedina intelektualna vjerska tribina u našem gradu. Sve druge medije komunistička je vlast onemogućila i zabranila. Konferencije su trajale puni sat, redovito s prikladnom glazbenom točkom. Isprva je nastupao orguljaš Boris Krnic, prateći nekoga od poznatih solista, od kojih treba posebno spomenuti dva velika svjetska pjevača — Josipa Gostića i Tomislava Neralića. Oni se nisu bojali da, unatoč komunističkoj dikaturi, pjevaju u crkvi. Kasnije su nastupali i drugi pojedinci te isusovački skolastici s izvođenjem neke duhovne zbarske skladbe. Voditelj konferencija p. Kozelj bio je optužen i suđen jer se njegovi govori nisu sviđjeli komunističkim vlastima. Naslijedili su ga patri Johler, Škvorc, Katalinić, Scheibel, Brajičić, Čurić, J. Weissgerber, Fuček i dr. I među njima bilo je onih koje vlastodršci nisu ostavljali na miru.¹

Pred nama je devet korizmenih konferencija p. Mije Škvorca iz 1951., 1952. i 1953. godine, koje se čuvaju u Arhivu Hrvatske pokrajine Družbe Isuso-

1 Usp. Čurić, Josip (2003). Korizmene konferencije za intelektualce: Prigodom stote obljetnice bazilike Srca Isusova u Zagrebu (1902.–2002.). *Obnovljeni Život*, 58(1), str.127–129.

ve u Zagrebu. Svaka od njih ima zasebnu paginaciju. Pojedine konferencije sačuvane su u izvorniku, druge pak u prijepisima. Prepisivala su ih, naime, isusovačka subraća, ne uvijek u potpunom grafičkom skladu s originalom (primjerice po broju stranica). Čini se da je i sam p. Škvorc pisao različite verzije nekih tekstova. To je očito u konferenciji pod naslovom *U Raj*.

Škvorc je bio pravi retor: kako u pogledu ljepote jezičnih izričaja, tako i s obzirom na dikciju i boju glasa te s pokretima ruku i glave. Bio je rođeni kajkavac, ali je upravo čudesno izgradio izvrsnu »vlastitu« štokavštinu. Tekstove je naučio napamet (kao i ostala njegova subraća), tako da ih je mogao izreći slobodno i proživljeno. Mi se danas jedva možemo uživjeti u tu sposobnost da se puni sat kontinuirano govori težak filozofsko–teološki tekst bez ikakva predloška. U tadašnje vrijeme u isusovačkoj formaciji prakticirale su se vježbe nazvane *exercitio memoriae*, gdje su se učili tekstovi tako da se mogu izreći neposredno, bez pomoći sa strane.

Autor je svoje konferencije pisao na pisaćem stroju, koristeći površinu papira od ruba do ruba stranice (štednja!). Papir je vrlo tanak, tako da se uz pomoć indigo–papira odmah moglo napraviti nekoliko kopija. Zanimljivo je u piščevu autografu vidjeti naknadne dodatke, brisanja i ispravke umetnute olovkom.

Iz sačuvanih tekstova izbija veliko autorovo filozofsko i teološko znanje, ali i pravo književno–umjetničko oblikovanje sadržaja. Zadivljuje broj filozofa, teologa, književnika i drugih znanstvenika koje p. Škvorc navodi u svojim govorima. Nisu to usputna nabranjanja, nego često analiziranje njihovih misli ili, bolje reći, dijalogiziranje sa samim autorima. Naš je govornik uz klasične autore čitao i pratio mnoga suvremena djela, koja je morao dobiti privatnim kanalima iz inozemstva, jer se do dotične literature u ondašnjoj državi poslije rata nije moglo doći redovitim putem.

Komunistička vlast bojala se je svega što je dolazilo iz Crkve. Redovito je uhodila i prisluškiivala svećenike, pa tako i p. Škvorca. Upravo 10. travnja 1952. nakon korizmenih konferencija u *Vjesniku* čitamo: »Jezuita Mijo Škvorc održao je ovih dana u isusovačkoj crkvi u Zagrebu ‘propovijedi’ s pretenzijom da ‘naučno’ objasni opstojnost Božju i koješta drugo... Ne ćemo se zadržavati na svim provokacijama i aluzijama jezuite Škvorca. Dovoljno je sjetiti se, da je on u svojoj ‘propovijedi’, među ostalim, sve u svijetu (a misleći prije svega na nas) podijelio na dvije struje: struju zla, zlobe, prevare, laži i materijalizma, te na struju Božjeg svjetla, istine i ljubavi.« Zbog tih konferencija, kao i drugih govora, p. Škvorc je 1956. osuđen zbog »krivičnog djela protiv naroda i države neprijateljskom propagandom« te je gotovo dvije godine bio u zatvoru Stara

Gradiška.² Kasnije, 1960. godine, opet se je htjelo protiv Škvorca pokrenuti sudski postupak zbog novih propovijedi, no od toga se je konačno odustalo.

Ovi tekstovi imaju svoju vrijednost ne samo sadržajno, već i s formalne strane. Uz dubinu i oštrinu misli, p. Škvorc na osebujuan način oblikuje i svoje rečenice. Upotrebljava velik broj interpunkcija (napose zareze, tri točke, crtice i dr.) što otkriva da je riječ o govornim tekstovima: na taj je način retor lakše pamtio tekstove i govornički ih oblikovao. Budući da su to spisi koji imaju i esejističko–pjesnički karakter, oni su ovdje zadržani najvećim dijelom u izvornom obliku. To se odnosi na sintaksu i na pravopis iz Škvorčeva doba (npr. dosljedno koristi zarez prije veznika *da*, zatim riječi *savremen*, *hiljada*, *pretstaviti*, potom *svijetlo*, *propovijednik*, *nu* i slično). Kod navođenja prezimena pojedinih osoba, autor uz njih donosi ponekad imena pisana u hrvatskoj verziji, npr.: Pavao [Paul] Claudel, Petar [Pierre] Lecomte du Noüy, Nikola [Nikolaus] Kopernik i dr. Ostavljene su i neke riječi pisane u skraćenom obliku, koje su kod propovijedi mogle dati prikladan ritam govoru (npr. *ko*, *kom*, *mom*, *reko*...). Samo ponekad izvršeni su ispravci gdje se očito radi o pogrješci — bilo pravopisnoj, bilo rukopisnoj. Neka mjesta u tekstu nije lako odgonetnuti jer su naknadno ispravljaja-

2 Usp. Kožul, Stjepan (1998). *Martirologij Crkve zagrebačke: Spomenica žrtvama ljubavi Zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb: Zagrebačka nadbiskupija, str. 301.

na. Ponegdje je bila potrebna rekonstrukcija dijela rečenice ili izraza na temelju nekog zaključivanja prema prethodnim ili naknadnim izričajima.

Raduje nas što o 100-toj obljetnici rođenja isusovca p. Mije Škvorca — svećenika, biskupa, propovjednika, profesora, filozofa, teologa, književnika — dajemo čitateljima u ruke vrijedan spis iz kojega se vidi ne samo njegova golema erudicija nego napose želja da svoje slušatelje u Bazilici Presvetog Srca Isusova u Zagrebu vjerski što više prosvijetli i duhovno obogati. Šteta što nije doživio nastanak nove hrvatske države za kojom je toliko čeznuo i za nju trpio. No vjerujemo da sada iz vječnosti, uz svoga Krista Spasitelja i Bl. Dj. Mariju, radosno gleda voljeni narod i moli za njega.

P. Marijan Steiner SJ

Sadržaj

Uvodna riječ (*Marijan Steiner*) 5

1. NAŠE POKOLJENJE U KRISTOVOJ LAĐI

1.1. Pogled s Kristove lađe 13

1.2. U nutarnjosti Kristove lađe 35

1.3. Osvajači s Kristove lađe 55

2. ČOVJEK I NJEGOVA SUDBINA

2.1. Da smo zakasnili šest sati...? 79

2.2. Erwin Schrödinger i Petar Lecomte du Noüy
nad živom plazmom 93

2.3. Atomsko ili kameno doba? Birajmo! 111

3. DRAMA NAŠE SLOBODE

Iz Pakla — Kroz Čistilište — U Raj

3.1. Iz Pakla 131

3.2. Kroz Čistilište 153

3.3. U Raj 175

Kazalo imena 197

205